

هوارا از من بگیر اینترنت رانه!

ثبات سطح عمومی قیمت‌ها در هر اقتصادی یکی از اهداف اصلی دولت‌هاست. در سطح دنیا بانک‌های مرکزی کشورها تلاش می‌کنند سیاست پولی را از طریق هدف‌گذاری نرخ ارز، هدف‌گذاری حجم پول، هدف‌گذاری تورم...و.طوری تنظیم کنند که هدف ثبات قیمت‌ها محقق شود. با این حال، زمانی که در یک اقتصادی ثبات قیمت‌ها محقق نشده و اقتصاد برای چندین سال با شوک‌های تورمی روبه‌روست یکی از اشتباهات دولت‌ها این می‌تواند باشد که بخش‌های خاصی را به‌منظور کنترل تورم یا ایجاد رضایت عمومی، گزینش کرده و قیمت‌ها را در آن بخش برای سال‌ها سرکوب کنند. این گونه از جایگزینی حکمرانی اجتماعی به‌جای حکمرانی اقتصادی منجر به افت شدید توان مالی و سرمایه‌گذاری و غیر اقتصادی شدن سرمایه‌گذاری شده در آن بخش‌ها شده و سال‌ها بعد خود را در قالب کاهش کیفیت محصولات یا تولیدات یا خدمات آن بخش، فرسودگی زیرساخت و ناترازی نمایان می‌کند. نمونه این اتفاقات در بخش‌های انرژی تا حدودی در بخش خودروسازی و همچنین در حوزه ارتباطات و خدمات مخابراتی کشور قابل مشاهده است. در گزارش پیش‌رو به سیاست‌گذاری دولت در حوزه ارتباطات و مخابرات پرداخته شده و برای ارزیابی تأثیرات و تبعات سیاست‌گذاری دولت در این حوزه، علاوه بر بررسی تغییرات تعرفه‌ها، وضعیت سوددهی یکی از اپراتورهای بوریس تلفن همراه نیز بررسی شده است. نتایج بسیار قابل تأمل است. در بخش تعرفه تماس، دولت از اردیبهشت‌سال ۱۳۹۲ تاکنون و در بخش پیامک نیز از سال ۱۳۸۶ تاکنون اجازه هیچ افزایش قیمتی را به اپراتور ها نداده است. در بخش اینترنت و داده نیز، از سال ۱۳۹۶ تا دی‌ماه ۱۴۰۲ تعرفه اینترنت ثابت بوده و با تغییری که در دی‌ماه ۱۴۰۲ انجام شده، پس از آن نیز دولت اجازه تغییر قیمت را به اپراتور ها نداده است. نکته قابل تأمل اینکه، افزایش قیمت بسته‌های اینترنت در سال ۱۴۰۲ نیز عمدتاً مربوط به بخش ترافیک بین‌الملل بوده و تعرفه پایه اینترنت از سال ۱۳۹۳ تاکنون بدون تغییر مانده است.

۱۳ سال عدم تغییر نرخ تعرفهٔ تماس

تا قبل از سال ۱۳۹۲ تعرفه‌های تماس در اپراتورها به ساعت پیک و غیر پیک مصرف تفکیک می‌شد. تا قبل از تغییر تعرفه‌ها در اردیبهشت آن سال، تعرفه هر دقیقه تماس داخل شبکه در دو اپراتور بزرگ تلفن همراه کشور ۴۴/۷ تومان در ساعت پیک و ۳۵/۸ تومان در ساعت غیر پیک بود. این عدد برای تماس خارج از شبکه نیز به ترتیب ۷۶ و ۵۳/۶ تومان بود. در اردیبهشت سال ۱۳۹۲ نرخ تعرفه در ساعت پیک و غیر پیک حذف شد و نرخ تعرفه هر دقیقه تماس در سیم‌کارت دائمی برای مکالمات داخل شبکه ۵۹/۹ تومان و برای مکالمات خارج از شبکه ۶۲ تومان تعیین شد. این اعداد برای سیم‌کارت اعتباری نیز به ترتیب ۸۹/۹ و ۹۳/۷ تومان برای هر دقیقه تعیین شد.
عبارتاً ۱۳ سال اخیر به‌رغم اینکه کشور مان در ۹ سال تورم‌های سالانه بالای ۳۰ درصد داشته، این تعرفه‌ها بدون تغییر مانده است. برای درک بهتر حجم جاماندگی تعرفه‌ها از سایر قیمت‌ها و تورم کل، کافی است بدانیم از اردیبهشت ۱۳۹۲ تا مرد ماه ۱۴۰۴ قیمت هر کیلو برنج ایرانی ۳۵ برابر شده، لپه ۳۱ برابر، لوبیا چیتی ۲۷ برابر، لوبیا قرمز ۳۳ برابر، گوشت گوسفندی ۳۱ و قند نیز ۲۲ برابر شده است.

تغییر قیمت پیامک ۱۷ سال منتظر یک امضا!

در سال ۱۳۸۶ و آن زمانی که شبکه‌های اجتماعی و پیام‌سان‌ها به این صورت گسترده نشده بود، مشتریان اپراتور ها بخش عمده گفت‌وگو و چت‌های فعلی که در شبکه‌های اجتماعی و پیام‌رسان‌ها انجام می‌شود را از طریق پیامک رد و بدل می‌کردند. بر همین این اساس، به‌واسطه استفاده زیاد مردم از پیامک، حساسیت زیادی پیرامون تعرفه آن وجود داشت. همچنین موضوع دیگری که روی میزان دولت بود، اعمال تبعیض تعرفه‌ای برای ترغیب مردم به استفاده از زبان فارسی برای انتقال پیام به‌جای پیامک‌های انگلیسی (لاتین نویسی فارسی یا فینگلیش) بود. در انتهای سال ۱۳۸۶ وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات قیمت تعرفه‌های پیامک را برای پیامک فارسی سیم‌کارت دائمی ۹/۸ تومان و اعتباری ۶/۱۰ تومان و برای عدد برای پیامک انگلیسی به ترتیب ۲۲/۲ و ۲۶/۶ تومان تعیین کرد. طی ۱۷ سال اخیر در حالی که این اعداد بدون تغییر مانده اما برای مثال در همین مدت قیمت یک کیلوگرم برنج ایرانی ۱۵۵ برابر شده است.

سقوط ۹۰ درصدی قیمت تعرفهٔ اینترنت

وضعیتی که برای تعرفه‌های تماس و پیامک گفته شد، برای بخش داده و اینترنت نیز صدق می‌کند. بررسی وضعیت تعرفه اینترنت اپراتورهای تلفن همراه نشان می‌دهد این تعرفه‌ها به‌رغم تغییرات سطح عمومی قیمت و جهش‌های ارزی سال‌های گذشته، از سال ۱۳۹۶

از زاویهٔ متفاوتی به قیمت خدمات اپراتورها نگاه کرده‌ایم، کیفیت چطور بالاتر می‌رود؟

هوا را از من بگیر اینترنت رانه!

تاکنون فقط یک بار در میانه دی‌ماه ۱۴۰۲ اصلاح شده‌اند، به‌طوری که برای نمونه، قیمت یک گیگ اینترنت ۳۰ روزه از سال ۱۳۹۶ تا دی‌ماه سال ۱۴۰۲ به نرخ ۱۰ هزار و ۵۰۰ تومان عرضه شده و در دی‌ماه ۱۴۰۲ این نرخ با افزایش ۳۴ درصدی به ۱۴ هزار و ۱۰۰ تومان رسیده و پس از آن باز هم ثابت بوده است.

برای تصور اینکه این قیمت‌ها طی ۸ سال اخیر چه تفاوتی با سایر بخش‌ها داشته، کافی است این عدد را با قیمت اقلام سفره خانوار مقایسه کنیم. این مقایسه نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۶ با پول یک گیگ اینترنت ۳۰ روزه اپراتور های تلفن همراه کشور یک فرد می‌توانست ۷۷۲ گرم برنج، یا ۵۵۵ گرم گوشت گوسفندی، یا یک کیلو و ۳۶۵ گرم مرغ، یا ۶۴۴ گرم ماهی قزل‌آلا، یا ۸۸۶ گرم سفید ایرانی ۲/۵ کیلوگرم قند و یا ۲۴۴ گرم چای خارجی بخرد. اما امروز با هزینه یک گیگ اینترنت ۳۰ روزه فرد فقط می‌تواند ۴۹ گرم برنج ایرانی، یا ۱۸۱ گرم گوشت گوسفندی، یا ۱۱۷ گرم مرغ، یا ۵۲ گرم ماهی قزل‌آلا، یا ۶۹ گرم پنیر، یا ۱۶ گرم قند و یا ۱۴ گرم چای خارجی بخرد.

مقایسه این اعداد نشان می‌دهد از سال ۱۳۹۶ تاکنون قدرت خرید پول یک گیگ اینترنت در مقایسه با تغییرات قیمت برخی از اقلام سفره خانوار سقوط بیش از ۹۰ درصدی داشته است.

پرواز از حاشیهٔ سود ۳۰ درصدی به ۱۰ درصد

یکی از تبعات عدم صدور مجوز افزایش قیمت تعرفه‌های اینترنت، سقوط شدید حاشیه سود اپراتور های تلفن همراه بوده است. لازم به ذکر است حاشیه سود خالص یکی از رایج‌ترین نسبت‌های سودآوری است که میزان سوددهی یک شرکت با فعالیت تجاری را ارزیابی می‌کند. این نسبت، از تقسیم سود خالص به کل میزان فروش به‌دست می‌آید. حاشیه سود خالص از این منظر مهم بوده که کاهش آن منجر به کاهش سودآوری و افت توان رقابتی بنگاه و همچنین افت توان سرمایه‌گذاری آن می‌شود. در گزارش حاضر تغییرات حاشیه سود خالص یکی از شرکت‌های بوریس اپراتور تلفن همراه کشور طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۳ مقایسه شده است. اعداد بسیار قابل توجه است، حاشیه سود خالص این شرکت که طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ حول و حوش ۳۰ تا ۳۱ درصد بوده، این عدد در سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۷ به ۲۴ تا ۲۸ درصد می‌رسد. در سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰ این عدد بین ۱۶ تا ۲۱ درصد بوده و در سه سال ۱۴۰۱، ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ این عدد به ترتیب به حدود ۱۲، ۱۳ و ۱۰ درصد سقوط کرده است.

صدای ناترازی اپراتورها را بشنویم

واقعیت این است که سیاست‌گذاری دولت در خصوص تعرفه‌های اپراتور های تلفن همراه، همچون برخی حوزه‌ها در موضوعات فنی و اقتصادی به موضوعات اجتماعی تبدیل شده‌اند. به عبارتی، دولت‌ها با تصور اینکه با پایین نگه داشتن قیمت‌ها در بخش‌هایی مانند انرژی، خودرو و تعرفه تلفن همراه و امثال آن، رضایت عمومی ایجاد می‌شود، علاوه بر اینکه با کم‌توجهی به حکمرانی اقتصادی، اصلاحات بعدی در این حوزه‌ها را برهنه می‌کنند، عملاً با کاهش توان سرمایه‌گذاری در این حوزه‌ها منجر به فرسودگی و پیری زیرساخت‌ها نیز می‌شوند.

در همین خصوص ۲۲ اردیبهشت ۱۴۰۴ سه اپراتور «ایرانسل»، «همراه‌اول» و «رایتل»، در مکاتباتی با رئیس سازمان تنظیم مقررات درخواست اصلاح تعرفه اینترنت همراه را ارائه کردند. در این مکاتبه که تاکنون از سوی سازمان تنظیم مقررات بی‌پاسخ مانده، آمده است: «شرایط پرچالش ناشی از تشدید تحریم‌ها و افزایش شدید نرخ ارز در سال گذشته هرز بنه تأمین تجهیزات شبکه که عمدتاً به‌صورت خرید خارجی است را متأثر ساخته و ایضاً با توجه به لزوم توسعه شبکه‌های ارتباطی و به‌روزرسانی زیرساخت‌ها که پیش‌نیاز اصلی برای حفظ سطح خدمات است و عدم توجه اقتصادی سرمایه‌گذاری در این حوزه به جهت عدم توازن رشد درآمد و رشد هزینه‌ها، ارائه خدمت ارتباطی به‌عنوان یکی از ضروریات آحاد مردم را در آینده بسیار نزدیک با بحران جدی مواجه ساخته و وزارت ارتباطات به‌عنوان نهاد متولی به جهت عدم اقدام جهت افزایش متناسب تعرفه مسئول کیفیت پایین ارائه خدمات ارتباطی خواهد بود.

قبل از این نامه نیز سه اپراتور تلفن همراه کشور در دی ۱۴۰۲ پس از ناامیدی از اقدام کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات و سازمان تنظیم مقررات ارتباطات رادیویی، طی نامه‌ای خطاب به رئیس جمهور، خواستار افزایش قیمت تعرفه‌های اینترنت شده بودند. در این نامه خطاب به رئیس جمهور آمده بود: «به‌رغم افزایش شدید هزینه‌های ناظر به ارائه خدمات ارتباطی، ناشی از افزایش شدید نرخ ارز و تورم بسیار بالا و بی‌اعتبات به اینکه عمده هزینه‌های اپراتورها از ارز است، تثبیت تعرفه خدمات اپراتورها طی ۵ سال در گذشته منجر به کاهش شدید قدرت سرمایه‌گذاری اپراتورها و مانع توسعه تکنولوژی‌های جدید ارتباطی اعم از ثابت و موبایل شده است.»

دو کارشناس اقتصادی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» تشریح کردند

استراتژی پساماشه‌ای چگونه باید باشد؟

بازگشت قطعنامه‌های مکانیسم ماشه را عاملی برای تغییر رفتار واقعی خود در قبال ما قرار می‌دهند یا خیر. این موضوع حداقل ظاهراً با مواضع اعلام‌شده آن‌ها که بازگشت تحریم‌ها را ناشی‌وع می‌دانند، همراه است که می‌تواند نشانه و سیگنال مثبتی تلقی شود. با این حال، من به‌طور کلی معتقدم که ما باید در پی معامله و توافق باشیم و روند امور را صرفه‌پا آن‌ها واگذار نکنیم.

باتوافقات اقتصادی فروش نفت را تضمین کنیم

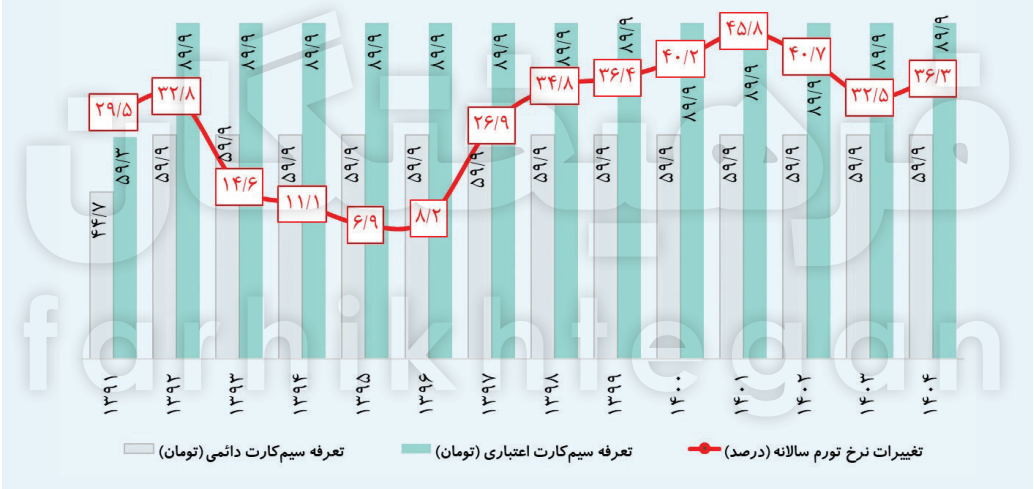
راهکار اصلی این است که از طریق یک توافق در سطح بالا، سطحی از فروش نفت را تضمین کنیم. در ازای این تضمین ممکن است نیاز باشد امتیازاتی ارائه دهیم؛ اما این امتیازات عمدتاً جنبه اقتصادی خواهند داشت و امتیازات سیاسی، نظامی یا امنیتی مدنظر نیست. برخلاف درخواست‌های اروپایی‌ها برای امتیازهای مرتبط با مسائل امنیتی یا هسته‌ای، ما باید احتمالاً امتیازات اقتصادی را بپذیریم تا فروش نفت ادامه یابد. در مراحل بعدی می‌توانیم به شکل‌هایی از توسعه تجارت دو جانبه ببیندیشیم—آنچه تحت عنوان «تهدات» شناخته می‌شود—به گونه‌ای که از مسیرهای لجستیکی مشخصی استفاده کنیم تا معاملات با کشورهایمانند چین (در سطح کمتر، روسیه) نیازی به مبادلات تجاری اصلی با ارز شخص ثالث نداشته باشیم. چنانچه بتوانیم این سازوکار را برقرار کنیم، گامی بلند در راستای کاهش فشار تحریم‌ها برداشته‌ایم و درآمدهای نفتی را تا حدودی پایدار نگه داشته‌ایم.

۲ تأثیر اساسی مکانیسم ماشه

محمد امینی رعا، کارشناس اقتصادی

تأثیر واقعی مکانیسم ماشه را می‌توان از دو منظر بررسی کرد. تأثیر روانی و سیاسی؛ فعال‌شدن این مکانیسم موجب ایجاد اجماع سیاسی و روانی در برخی کشورهای جهان علیه ایران می‌شود. این اجماع ممکن است در کوتاه‌مدت محدودیت‌هایی را در معاملات بین‌المللی کشور ایجاد کند و چالش‌هایی به وجود آورد، اما این مسائل قابل مدیریت بوده و راهکارهای مقابله‌ای برای آن‌ها وجود دارد.

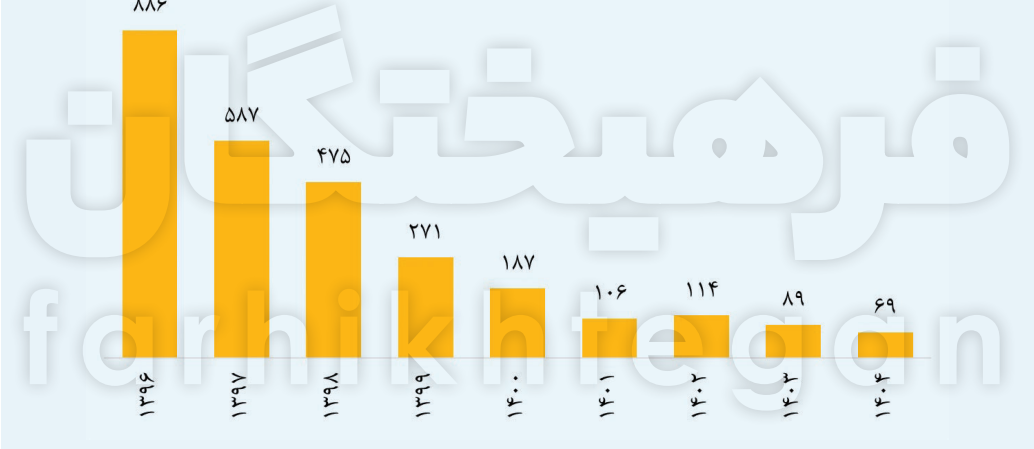
مقایسه عدم تغییر نرخ تعرفه تماس اپراتورهای تلفن همراه با وجود تغییرات تورم سالانه

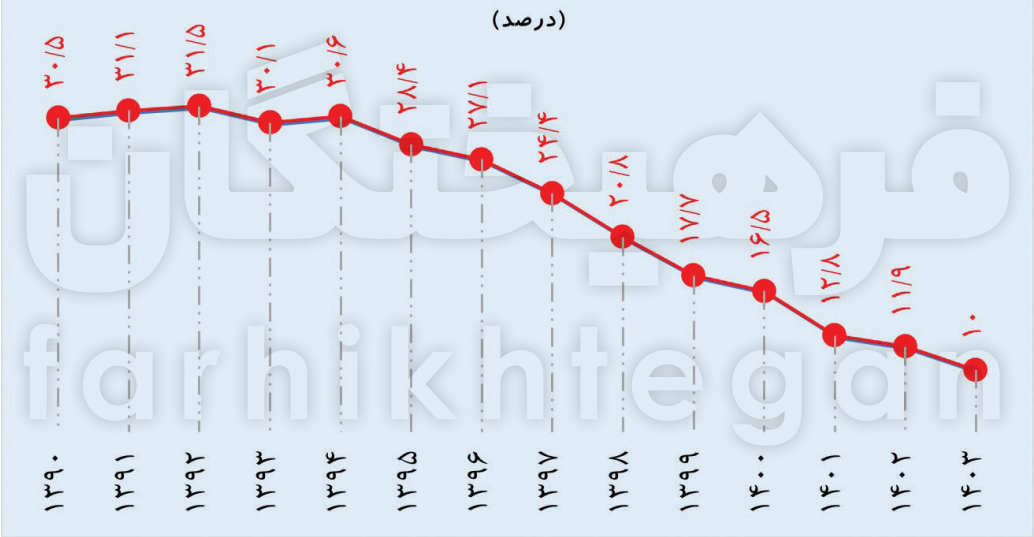
با پول یک گیگ اینترنت اپراتورهای تلفن همراه چند گرم برنج می‌توان خرید؟

با پول یک گیگ اینترنت اپراتورهای تلفن همراه چند گرم پنیر سفید می‌توان خرید؟

حاشیه سود خالص یکی از اپراتورهای تلفن همراه کشور از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۳

همراه بوده، تأثیر روانی این موضوع بسیار جدی و ضروری است که در پاسخ به این تحولات، اقداماتی هدفمند در سطح بین‌الملل انجام دهیم تا برگردانی برای کشور ایجاد کنیم. در این راستا، باید تعاملات دو جانبه و چند جانبه با کشورهای مهمی چون چین، روسیه، پاکستان، اتحادیه شانگهای، اتحادیه اوراسیا و بریکس تعریف و تقویت شود. حوزه‌های نفت، انرژی و کالای اساسی از جمله زمینه‌های مهم همکاری هستند که می‌توانیم با چین، روسیه، اوراسیا و کشورهای منطقه در آن‌ها فعالیت کنیم. زمان اجرای این اقدامات، هم اکنون است و باید به سرعت در پاسخ به تحولات سیاسی و اقتصادی، اقداماتی عملی و قابل اتکا در فضای بین‌المللی رقم بزنیم. این اقدامات باید بتوانند شوک‌های ناشی از اتفاقات سیاسی، به ویژه نوسانات نرخ ارز را خنثی کنند.

چین و روسیه را جدی بگیریم

به‌طور مشخص، در حوزه چین و روسیه می‌توانیم سهم بزرگی از کالاهای اساسی که تاکنون ۷۰ تا ۸۰ درصد وابسته به مسیرهای آمریکایی بوده‌اند را از طریق این دو کشور تأمین کنیم. این تغییر مسیر، ریسک تأمین کالاهای حیاتی را کاهش خواهد داد. همچنین در حوزه انرژی، تعامل راهبردی برای تأمین گاز با روسیه و همکاری در توسعه نیروگاه‌های خورشیدی با چین می‌تواند موجب کاهش ناترازی برق کشور شود. علاوه بر این، توسعه لاباشگاه‌ها و پترو لاباشگاه‌ها از طریق همکاری‌های جدید با چین، از دیگر زمینه‌های مهم همکاری است. باید توجه داشت که همکاری که ما در چین و روسیه نیازمند تعیین مسئولانی در سطوح عالی دولت است که به‌طور مستمر پیگیر اجرای این برنامه‌ها باشند. این همکاری‌ها نباید محدود به قرارداد و مذاکره بماند، بلکه باید به واقعیت‌های عملی و نتیجه‌بخش تبدیل شوند. چین و روسیه دو قطب جدید قدرت جهانی هستند که هر کدام برنامه‌ها و راهبردهای مشخص خود را دارند. ایران باید با جدیت و برنامه‌ریزی دقیق، ظرفیت‌های همکاری با این دو کشور را توسعه دهد تا بتواند در فضای پر تنش سیاسی و اقتصادی منطقه و جهان، جایگاه و امنیت خود را تقویت کند.

تأثیر عملی و مستقیم: از نظر تأثیر مستقیم بر تحریم‌های موجود، مکانیسم ماشه تأثیر چندانی نخواهد داشت؛ چراکه تحریم‌های جدید تفاوت زیادی با محدودیت‌های فعلی ندارند. البته در برخی حوزه‌ها مانند مسائل هسته‌ای، ممکن است محدودیت‌هایی به‌وجود آید که با برنامه‌ریزی دقیق قابل کنترل است. به‌طور کلی، آثار واقعی مکانیسم ماشه در صورت وجود برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح از سوی دولت قابل کنترل و مدیریت است. همچنین، در زمینه اثرات روانشناختی، فعال‌شدن این مکانیسم موجب شوک‌هایی در بازار می‌شود که بر عرضه و تقاضا تأثیر مستقیم دارد. برای مثال کاهش فروش نفت یا کاهش قیمت آن می‌تواند موجب تغییر در عرضه ارز و تقاضای واردات کالا شود و نوساناتی را در بازار ایجاد کند.

هزینه‌های تجاری مکانیسم ماشه

افزایش هزینه‌های واردات، به‌ویژه در حسهٔ لوازم، باعث برهم خوردن تراز ارزی کشور می‌شود. این شوک‌های نوع اول، که ناشی از تغییرات مستقیم در عرضه و تقاضا هستند، منجر به جهش و افزایش نرخ ارز می‌شوند. علاوه بر این، شوک‌های نوع دوم نیز وجود دارند که منشأ آن‌ها سیاسی و رسانه‌ای است. این اخبار و رویدادهای سیاسی انتظارات تورمی و افزایش نرخ ارز را تحریک می‌کنند. این مسئله خود را در تقاضای بازار ارز برای نگهداری به‌عنوان ذخیره ارزش نشان می‌دهد و در کوتاه‌مدت باعث افزایش نرخ ارز می‌شود. به‌عنوان مثال، ما اخیراً با یک شوک نوع دوم در بازار ارز مواجه شده‌ایم که نرخ ارز را تا حدود ۱۱۰ هزار تومان افزایش داده است. در پاسخ به این وضعیت، باید اقدامات مناسبی انجام دهیم، از جمله محدود کردن معاملات سفته‌بازانه و مبادلاتی که به‌منظور ذخیره ارزش و خروج سرمایه صورت می‌گیرد، تا اثر افزایش نرخ ارز را کنترل کنیم.

الزام توسعهٔ تعاملات دوجانبه با چین، روسیه پاکستان و اتحادیه‌های منطقه‌ای

با توجه به تحولات سیاسی اخیر و اجرای مکانیسم ماشه که با تفسیرات مختلفی

مدیر مسئول:

محمد امین ایمانجانی

قائم مقام مدیرمسئول:

مسعود فروغی

سر دبیر:

محمد زعیم‌زاده

تلفن و فکس: ۰۲۱) ۶۲۹۹۹۴۹۵

کد پستی:

۱۱۳۵۶۳۳۸۱۶

چاپ:

چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی

نشانی:

خیابان حافظ، پایین‌تر از جمهوری

رویمروی ساختمان بورس

ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم